

Eylül/2025

AKRAN ZORBALIĞI

*Öğretmenler İçin
Farkındalık
Sunumu*

Tanıma, Önleme ve Müdahale

AKRAN ZORBALIĞI

Bir öğrencinin başka bir öğrenciye tekrar eden biçimde fiziksel, sözel ya da psikolojik zarar vermesidir.

•Olweus'a (1993) göre akran zorbalığının 3 temel özelliği vardır:

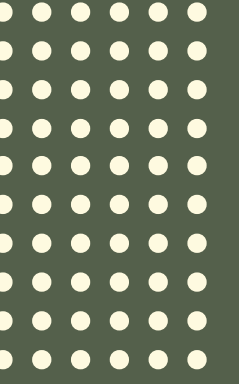
•*Bilinçli ve kasıtlı olarak karşı tarafı incitmeye ve zarar vermeye yönelik olması*

•*Tekrarlayıcı ve sürekli olması*

•*Güç dengesizliği olması (zorbalık yapan öğrencinin fiziksel, zihinsel veya yaş olarak daha büyük olması)*

AKRAN ZORBALIĞI TÜRLERİ

Fiziksel Zorbalık

- Öğrenciye yönelik olarak yapılan fiziksel güç içeren davranışlardır.
- Fiziksel zorbalık ilkokul ve okul öncesi dönemde en sık görülen zorbalık türüdür.
- Diğer zorbalık türlerine kıyasla öğretmenler/öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit edilir. Bu sayede anlık müdahale edilmektedir.

Sözel Zorbalık

- Öğrenciye veya ailesine yönelik olarak yapılan olumsuz yargılar, atıflar veya sözel davranışlardır.
- Sözel zorbalığın öğretmenler/öğrenciler tarafından fark edilmesi daha zordur.

İlişkisel Zorbalık

- Öğrencinin sosyal ilişkilerine zarar vermeyi hedefleyen davranışlardır.
- Öğretmenler/öğrenciler tarafından fark edilmesi en zor olan türdür. Bu nedenle diğer türlerine kıyasla etkilerinin daha yaralayıcı/ciddi olduğu düşünülmektedir.

İlişkisel Zorbalık

- Teknolojik altyapı kullanılarak özellikle sosyal medya ortamı ya da sanal diğer ortamlarda yapılan davranışlardır.
- Siber zorbalık olaylarında zorbalık yapanlar anonimdir ve kimliklerini gizleyebilir. Zorbalık yapanlar hızlı bir şekilde geniş kitlelere ulaşabilir ve haftada 7 gün/24 saat zorbalık yapabilir.

AKRAN ZORBALIĞININ DÜNYA'DAKI VE TÜRKİYE'DEKİ YAYGINLIĞI

Akran zorbalığı Dünya'da ve Türkiye'deki okullarda (özel, devlet, gündüzlü, yatılı fark etmeksizin) ve her okul kademesinde sıklıkla görülen bir problemdir.

Yaklaşık olarak her gün 200 milyon çocuk ve ergen akranları tarafından zorbalığa maruz kalmaktadır. (Spiel, Salmivalli ve Smith'e,2011)

Okul Öncesi Dönemde:

Dünyadaki farklı ülkelerde ve ülkemizde %7 ile %55 arasında görüldüğü bulunmuştur (Gültekin Akduman, 2012; Metin Aslan ve Tuğrul, 2014; Perren ve Alsaker, 2006; Salı, 2014).

İlkokul Döneminde;

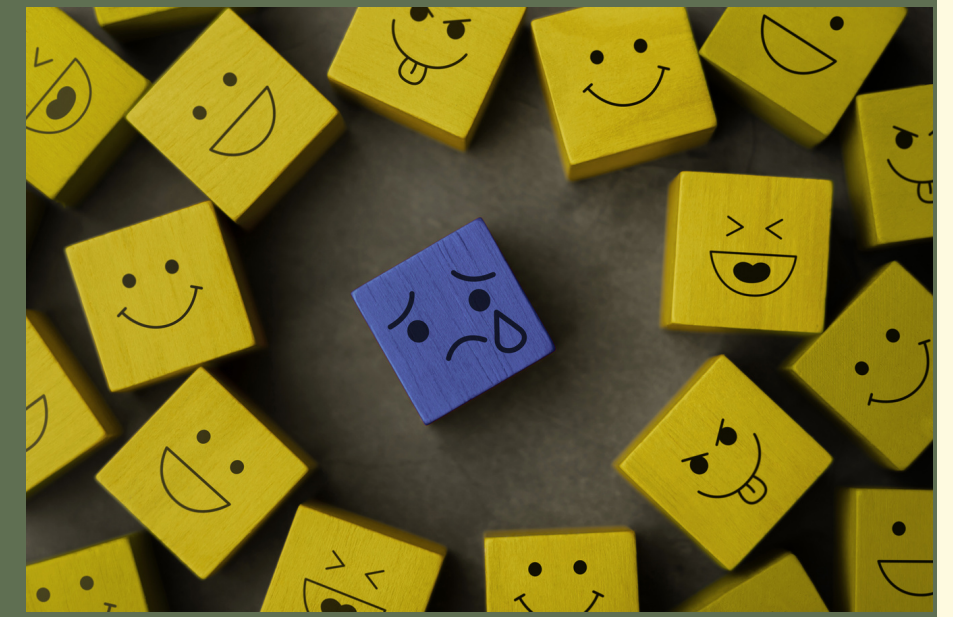
Dünyadaki farklı ülkelerde %12 ile %55 arasında; ülkemizde ise %5 ile %65 arasında görüldüğü bulunmuştur (Bentley ve Li, 1995; Hamurcu, 2020; Kapıcı, 2004; Sarı ve Demirbağ, 2019; Wolke ve ark., 2001).

Ortaokul Döneminde;

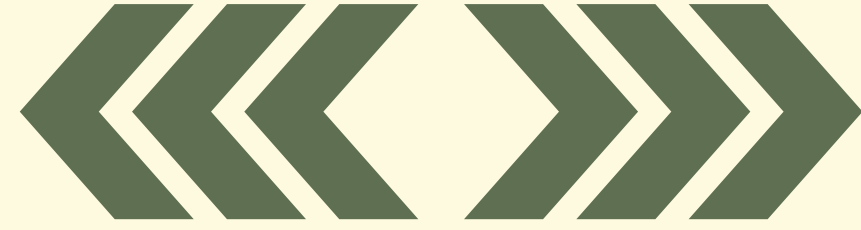
Dünyadaki farklı ülkelerde %6 ile %54 arasında; ülkemizde ise %8 ile %51 arasında görüldüğü bulunmuştur (Dölek, 2002; Gökkaya ve Tekinsav Sütücü, 2020; Hicks ve ark., 2018; Laflamme ve ark., 2002; Lessne ve Harmalkar, 2013).

Lise Döneminde;

Dünyadaki farklı ülkelerde %7 ile %40 arasında; ülkemizde ise %24 ile %38 arasında görüldüğü bulunmuştur (Gültekin ve Sayıl, 2005; Kepenekci ve Çinkır, 2006; Olweus, 2003; Tural Hesapçioğlu ve Yeşilova, 2015).

AKRAN ZORBALIĞI

AKRAN ÇATIŞMASI

Akran zorbalığı olayları okullarda sıklıkla yaşanmasına rağmen gerek öğretmenler gerekse öğrenciler ve ebeveynler bu konuda bazı yanlış bilgilere sahiptir. Bu yanlış bilgilerin düzeltilmesi zorbaca davranışların hızlıca fark edilmesine ve müdahale konusunda gerekli çalışmaların yapılmasına yardımcı olacaktır.

AKRAN ZORBALIĞI

- Arkadaşlık ilişkisi yoktur.
- Güçler arası denge yoktur.
- Davranışlar sıklıkla tekrarlanır.
- Sonuçları kalıcı ve ağırdır.
- Pişmanlık ve sorumluluk alma yoktur.
- Problem çözülmeye çalışılmaz.
- Eşit duygusal tepki yoktur. Sadece zorbalığa maruz kalanın yaşadığı olumsuz duygusal tepki vardır.

AKRAN ÇATIŞMASI

- Arkadaşlık ilişkisi vardır.
- Güçler arası denge vardır.
- Arada sırada yaşanır. Çatışma sürekli değildir.
- Sonuçları ciddi değildir.
- Pişmanlık ve sorumluluk alma vardır.
- Taraflar problemi çözmeye çalışır.
- Taraflar arasında eşit duygusal tepki vardır.
(Eliot ve ark., 2010; Güvenir, 2005)

Akran Zorbalığının Birey Üzerinde Etkileri

•Mağdur Üzerinde:

Kendini değersiz ve mutsuz hissetme,kızgınlık, yalnızlık çaresizlik, uyku problemleri, fiziksel problemler, okuldan uzaklaşma, akademik başarıda düşüş, düşük benlik saygısı,kendine zarar verme düşünceleri.

•Yetişkinlik döneminde: düşük benlik saygısı, depresyon ve kaygı problemleri, romantik ilişkilerde problem yaşama riski

•Zorba Üzerinde:

Okul uyumunda güçlük,kurallara uymama, dışlanma, yalnız kalma,erken yaşta alkol sigara kullanımı, psikiyatrik bozukluklar, suça yönelme,

Okul İklimi Üzerinde:

Güvensizlik, disiplin problemlerinin artması,

Akran Zorbalığında Roller

Zorbalık yapan öğrenciler:

Zorbalığa maruz kalan öğrenciler

Hem zorbalık yapan hem de zorbalığa maruz kalan öğrenciler

İzleyici öğrenciler

Zorbalık yapan öğrenciler:

Zorbalığı başlatan ve zorbalıkta aktif olarak yer alanlar

Zorbalığa maruz kalan öğrenciler

- Zorbalık davranışlarına birebir maruz kalanlar

Hem zorbalık yapan hem de zorbalığa maruz kalan öğrenciler

Zorbalığı başlatan zorbalıkta aktif olarak alanlar

İzleyici öğrenciler

- Zorbalığı destekleyenler (örn. alkışlamak, gülmek)
- İzlemekten hoşlananlar
- Yardım edilmesi gerektiğini düşünen ancak yardım etmeyenler
- Zorbalığa maruz kalana yardım edenler

Zorbalık yapan öğrenciler:

Akran zorbalığı yapan öğrencilerin bireysel özellikleri nelerdir?

- Başkalarını yönetmeyi seven, başkaları üzerinde egemenlik kurmayı ve güçlü olmayı isteyen
 - Başkalarının duygularına karşı duyarsız ve empati yeteneği zayıf
 - Vicdan, utanç ve pişmanlık duyguları zayıf
 - Şiddete karşı olumlu bir tutuma sahip
 - Problem çözerken saldırgan çözüm yollarını kullanan
 - Düşük öz denetim (kendisini kontrol etme) becerilerine sahip
 - Farklılıklara karşı tahammülsüz
 - Düşünmeden, tepkisel ve aceleci davranan, çabuk sinirlenen
 - Yalan söylemeye veya hile yapmaya eğilimli
- (McGrath, 2007; Rigby, 2003; Salmivalli ve Peets, 2009; Ural ve Özteke 2007)

Zorbalığa Maruz Kalan Öğrenciler:

Akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin bireysel özellikleri nelerdir?

- Kendine güveni ve benlik saygısı düşük (örn. kendini aptal, başarısız, beceriksiz olarak tanımlama)
 - Pasif, utangaç, çekingen, içe kapanık
 - İtaatkâr ve boyun eğici kişilik özelliklerine sahip
 - Arkadaş ortamında çoğunlukla endişeli, kaygılı ve güvensiz davranışlar sergileyen
 - İletişim ve sorun çözme becerilerinin zayıf olması
 - Zorbalığa uğradıktan sonra ağlama ve geri çekilme tepkisi veren
 - Farklı fiziksel gelişim gösteren çocuklar (örn. aşırı kısa boylu/uzun boylu, aşırı zayıf/kilolu)
 - Dezavantajlı gruplar (örn. fiziksel veya zihinsel engeli olan, dil/aksanı farklı olanlar, göçmen/etnik azınlık gruba üye olanlar)
- (Hazler 1996; Olweus, 2005; Reid ve ark., 2004; Sharp ve Smith, 2002)

Hem Zorbalık Yapan Hem de Zorbalığa Maruz Kalan Öğrenciler

Hem akran zorbalığı yapan
hem de bu olaya maruz
kalan öğrencilerin özellikleri
nelerdir?

- Zorbalık rolleri arasında en riskli grup
- Kendisinden güçlü olanların zorbaca davranışlarına maruz kalan ve kendisinden daha güçsüz olana zorbalık yapan
- Zorbalığa uğradığında öfkeli hissettiği için şiddete başvuran
- Arkadaşları tarafından kolaylıkla kışkırtılabilen ve başkalarını kışkırtan
- Aceleci, öfkeli, çabuk sinirlenen
- Düşük psikososyal uyum sürecine sahip

İzleyiciler

Akran Zorbalığında İzleyici
olan öğrencilerin özellikleri
nelerdir?

- Zorbayı destekleyen (onu alkışlayarak, mimikleri ile veya sözel olarak bu davranışları onaylayan)
- Bir gün kendisinin başına geleceğini düşünen ve bundan dolayı akran zorbalığına uğrayan kişiyi korumaya yönelik herhangi bir müdahalede bulunmayan (olay yerinden uzaklaşan veya olayı sessizce izleyen)
- Zorbalığa maruz kalan kişiyi koruyan çünkü kendisinin başına gelmeyeceğinden emin olan (genelde popüler çocuklar)
- Zorbalığa maruz kalan kişiye destek olan (kurbanın yanında yer alarak onu sakinleştirerek veya araya girerek koruyan)

- Araştırmalar, akran zorbalığının çocukların bireysel özelliklerinden kaynaklanan tek yönlü bir problem değil aile, okul atmosferi, öğretmen tutumu, arkadaş ilişkileri ve içinde yaşanan kültürün de rol oynadığı çok boyutlu bir problem olduğunu göstermektedir.

Akran Zorbalığında Öğretmenin Rolü

Fark Etme

- Davranış değişikliklerini gözlemleme.
- Psikometrik Teknikler.(Kimdir bu ?,Sosyometri, Ölçekler..vs)

Müdahale

- Anında, tarafsız ve sakin müdahale
- Sıfır Tolerans ilkesi benimsenmeli

Destek

- Mağdur öğrenciyi koruma ve rehberlik yönlendirmesi

Önleyici Çalışmalar

- Sınıfta empati ve saygı ortamı oluşturma
- Drama, grup çalışmaları, hikâye anlatımı, sınıf içi etkinlikler
- Ailelere yönelik bilgilendirme faaliyetleri

Zorbalık sıfır tolerans gerektirir

Öğrenci, öğretmen, aile ve idare iş birliği şart

Pozitif okul iklimi zorbalığı azaltır

Akran Zorbalığı Müdahale Basamakları

Önleyici Okul Yaklaşımı

- Akran zorbalığı konusunda bütüncül bir okul yaklaşımı geliştirilmeli.

- Akran zorbalığı konusunda öğretmenlere ve okuldaki tüm çalışanlara yönelik açık, net ve tutarlı bilgiler verilmeli ve destek sağlanmalı.

- Akran zorbalığının tanımı herkes için aynı olmalı.

- Akran zorbalığı hakkında kesin kural ve politikalar geliştirilmeli.

- Okulda 'Akran Zorbalığını Önleme Komisyonu' kurulmalıdır.

- Okulda ve okul çevresinde zorbalık olaylarının en sık görüldüğü yerlerde

güvenlik için ek önlemler alınmalı.

Önleyici Okul Yaklaşımı

- Öğretmenlere akran zorbalığı konusunda tekrarlayıcı eğitimler/seminerler verilmeli ve öğretmenler desteklenmeli.
- Öğretmenler, akran zorbalığını önleme ve müdahale politikalarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi konusunda katkıda bulunmalı.
- Akran zorbalığı olayına karışan öğrenciler (tüm roller için) tespit edilmeli ve uygun müdahaleler gerçekleştirilmeli.
- Ebeveynlere akran zorbalığı konusunda bilgilendirme seminerleri düzenlenmeli ve onların müdahale sürecine katılması sağlanmalı

TEŞEKKÜRLER

